

Historiska aspekter på Sunnerstaåsen - *Margaretha Jägerstad* www.sunnersta.eu

Alltsedan Gustav Vasas dagar har Sunnerstaåsen hört till kronan och använts som jaktmark. När Sunnersta införlivades med Uppsala stad 1947 utvecklades Sunnerstaåsen till friluftsområde med skidbackar, hopptorn och så småningom slalombackar, skidlift, elljusspår och mountainbikeleder. Skötsel och ansvar för åsen övergick från Staten (Domänverket) till Uppsala kommun. Idag ingår Sunnerstaåsen i Årike Fyris naturskyddsområde.

Sunnerstaåsen är en del av en rullstensås som bildades för ca 9000 år sedan när istiden drog sig tillbaka. Åsen löper i nord-sydlig riktning från Gävle genom Uppsala (Kronåsen) och Sunnersta ända ner till Södertörn. Åsen är ca 120 m hög, men bara 40 m ligger ovan jord. Resten ligger begravd i djupa lerlager upp till 100 m djupa. På vissa ställen är åsen väldigt smal och spetsig som en getrygg.

Observera de fina terasseringarna (strandvallarna) ned mot Sunnerstaviken. Dessa har uppstått på grund av landhöjningen och Österhavets vågskvalp mot grusåsen under ca 5000 år. I ett avsnitt i höjd med där Sunnerstavikens södra del börjar och fram till bryggan mittemot herrgården kan man urskilja minst fem terrasseringar, vilka syns tydligast om man står en bit upp på åsen på elljusspåret. På åsens östra sida har strandvallarna till stor del eroderats bort av Fyrisåns strömmande vatten.

På Åsens västra sida i höjd med COOP finns en sänka, en s.k dödisgrop. När inlandsisens smälte blev ibland stora isblock inbäddade i sand och grus. Isblocket smälte så småningom bort och marken sjönk in och bildade en stor grop, s.k åsgrop eller dödisgrop.

På Riksantikvariets hemsida fornsök, kan man ta fram och förstora en karta över fornfynden i området. Se nästa sida.. Äldsta fornfyndet är resterna av en fornborg, på åsens krön, strax norr om Sunnerstastugan. Den är kol-14-daterad till ca 400-talet e.kr, men kan vara äldre. Orsaken till denna placering var naturligtvis det strategiskt gynnsamma läget. All båttrafik på Fyrisån mot Uppsala måste passera detta sund. Då detsamma gällde landsvägen söderifrån, kunde den som behärskade borgen kontrollera såväl lands- som sjötrafiken till och från den rika Uppsalaslätten.

Längs åsens västra sida, norr om gropan finns spår av gamla s.k. hålvägar. Dessa har skapats utifrån de vägar som människor använde i förhistorisk tid. Allt eftersom tiden gick blev vägarna mer slitna och djupa fåror, liknande diken, bildades. Om vägen var för dålig och lerig valde man att gå bredvid och därför finns det områden där flera hålvägar går parallellt. Idag klassas hålvägar som fornminnen. På kartan på nästa sida kan man se hålvägar utefter åsens västra sida nära bebyggelsen, se fornsökskartan.

I kanten av åsslutningen öster om kyrkan ligger fyra gravar från vikingatiden. I en av gravarna på åsslutningen fann man ett treflikigt bronsspänne med frankisk växtornamentik. De föremål man funnit i gravarna härrör från 900-talet, troligen dess mitt eller senare hälft. Liknande bronsspänne har hittats i Birka. Intill gravhögarna kom också den gamla landsvägen ner, som en gång gick uppe på åsen.

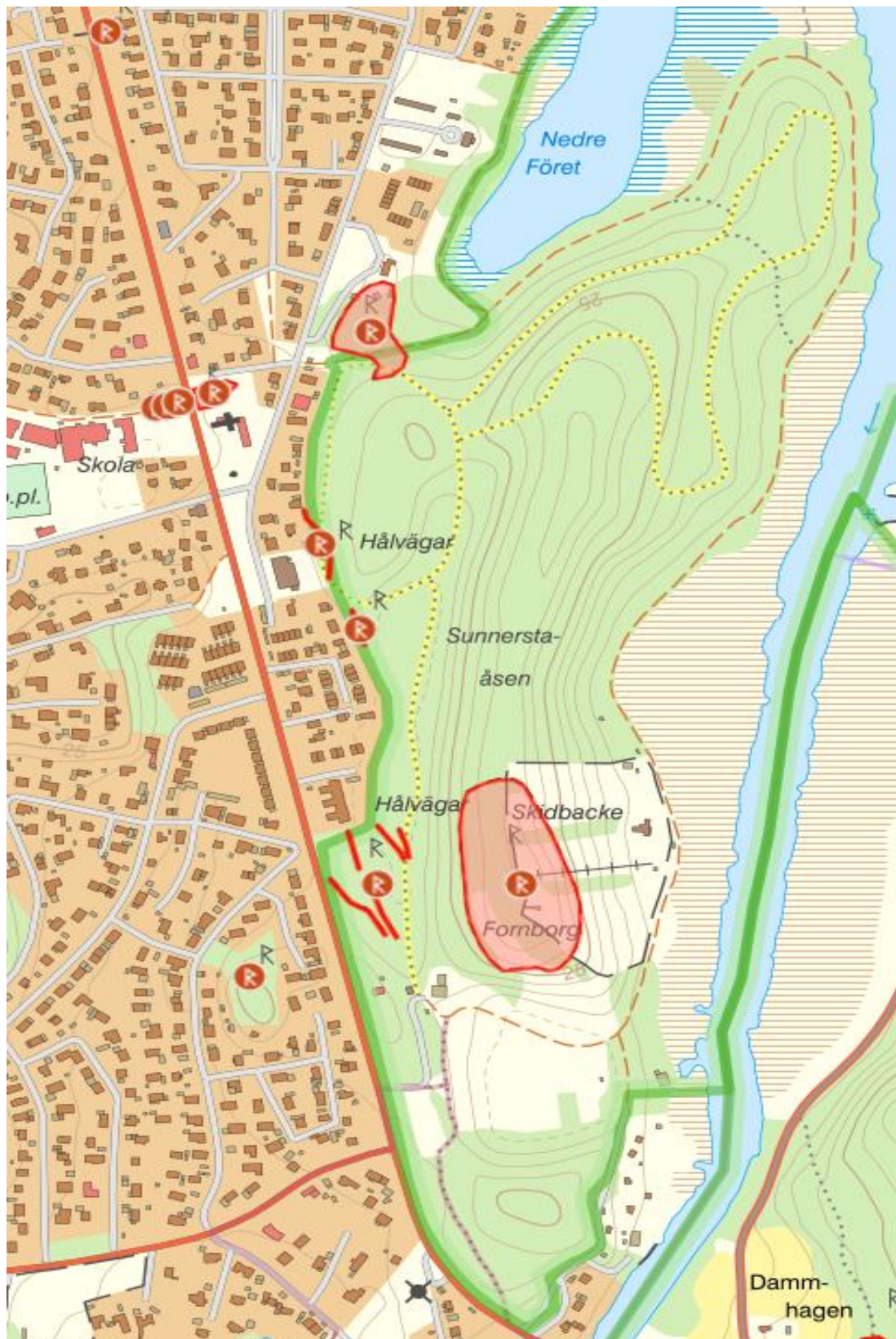

Fig 2. Riksantikvariat, fornsok

Sunnerstaåsen utgör ett unikt välbevarat minnesmärke från senaste istiden. Här finns även flera historiska fornlämningar, som fornborgen, hålvägarna och vikingagravar. Både de geomorfologiska och historiska minnena är samlade i åsens norra del och västra sidan från fornborgen och norrut. Här bör man inte exploatera naturaområdet mer än vad fallet är idag. Se även UKs egna många informationstavlor som visar att kommunen vill slå vakt om dessa historiska minnen. Åsen ligger i Uppsalas närområde med hög tillgänglighet och är ett mycket uppskattat rekreationsområde.